

การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลน

6 ขั้นตอนสู่ความสำเร็จการฟื้นฟูป่าชายเลน (Ecological Mangrove Restoration-EMR)

มกราคม 2550

Mangrove Action Project

“เป็นพันธมิตรและประสานความร่วมมือกันกับชุมชนป่าชายเลน องค์กรพัฒนาเอกชน ระดับรากหญ้า นักวิจัยและองค์กรภาครัฐท้องถิ่น ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ตลอดจนทรัพยากรที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบนิเวศชายฝั่ง พร้อมทั้งสนับสนุน การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยองค์กรชุมชนแบบยั่งยืน”

Mangrove Action Project (MAP)

เลขที่ 31 อาคารเข้าตึก ถนนเวียนกะพัง ต. ทับเที่ยง อ. เมือง จ. ตรัง 92000 โทรศัพท์: 075-226258

Email: map.seasia@gmail.com , Website: www.mangroveactionproject.org

๖ ขั้นตอนสู่ความสำเร็จในการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลน

เทคนิควิธีการนี้จะเห็นการทำงานร่วมกันกับองค์กรชุมชน ภาครัฐและเอกชนส่วนท้องถิ่น ในการร่วมกันพิจารณาตามขั้นตอนโดยมีใจความสำคัญของแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๑ ทำความเข้าใจนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้และสังคมไม้ป่าชายเลนดั้งเดิมของพื้นที่นั้นๆ โดยมุ่งความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องลักษณะการฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ (การผลิตลูกไม้) ตามธรรมชาติ การกระจายและการต้นกล้าอ่อนของพันธุ์ไม้ที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้น
- ๒ ทำความเข้าใจระบบธรรมชาติของการไหลเวียนของน้ำ (น้ำขึ้นน้ำลง น้ำเข้าน้ำออก) ซึ่งมีผลต่อการอยู่รอด การแพร่พันธุ์ และการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในบริเวณนั้น
- ๓ ประเมินสถานการณ์และสภาพของพื้นที่ หากจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เนื่องจากสภาพที่เป็นอยู่เดิมทำให้การฟื้นตัวของป่าชายเลนตามธรรมชาติเป็นไปได้ไม่ได้อย่างที่ควรจะเป็น
- ๔ เลือกบริเวณที่เหมาะสม (อาจเลือกหลายบริเวณ) ตามขั้นตอนที่ 1-3 ข้างต้น และสามารถทำให้สำเร็จทั้งการบำรุงรักษาระบบนิเวศป่าให้สมบูรณ์และคุ้มค่าที่จะทำ เพราะจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องของ คนที่จะดูแลโครงการนี้ไปอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง รวมถึงการที่ต้องมีคนคอยเฝ้าดูแลติดตาม เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ ตั้งแต่ตอนเริ่มต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้ได้รวมถึงการที่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ให้ทำโครงการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตลอดจนการที่ต้องเข้าไปในพื้นที่เพื่อการติดตามและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในขนาดที่คุ้มค่าย
- ๕ ออกแบบแผนงานการฟื้นฟูที่เหมาะสมต่อพื้นที่ที่เลือกไว้ โดยพิจารณาตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ 4 ข้างต้น เพื่อทำการฟื้นฟูระบบการไหลเวียนของระบบน้ำและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ใกล้เคียงและเอื้อต่อการเกิดขึ้นใหม่ตามธรรมชาติของพรรณพืชป่าชายเลนดั้งเดิมให้มากที่สุด
- ๖ ใช้การปลูกเสริมขึ้นใหม่ หากได้พิจารณาและทำตามขั้นตอนทั้ง 5 ข้างต้นมาแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการช่วยให้มีการผลิตลูกไม้ตามธรรมชาติ และสภาพพื้นที่ หรืออัตราการเจริญเติบโตของพรรณไม้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆหรือยังคงที่ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จำเป็นในการชี้วัดความสำเร็จของการฟื้นฟู

อย่างไรก็ตามหลายชุมชน มักจะลงมือปลูกป่าชายเลนก่อนอันดับแรก ถึงแม้ว่าจะยอมรับ แนวคิดในการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนแบบธรรมชาติก็ตาม ซึ่งเนื่องมาจากเหตุผล 5 ประการดังต่อไปนี้

- 1) อดทนรอไม่ไหว
- 2) การปลูกป่าเป็นการแสดงให้เห็นว่า มีความตั้งใจทำงานและปกป้องทรัพยากร และถือว่าเป็นผลงานของคนในพื้นที่
- 3) เพื่อส่งเสริมและเพิ่มจำนวนพันธุ์ไม้ที่ชอบหรืออยากได้ เช่น ต้นโกงกาง แทนที่จะปลูกไม้ป่าชายเลนที่เป็นไม้ดั้งเดิมของพื้นที่เช่น ต้นเสมหรือต้นลำพู
- 4) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในความพยายามที่จะฟื้นฟูทรัพยากร เนื่องจากการกระตุ้นความเป็นผู้นำและความกระตือรือร้นได้โดยตรง และความรู้สึกรู้ว่าเป็นโครงการของชุมชน
- 5) ได้รับผลประโยชน์ในด้านงบประมาณ ซึ่งในองค์กรพัฒนาเอกชนหรือภาครัฐบางหน่วยงานได้กำหนดงบประมาณในการปลูกป่าชายเลนไว้ ทั้งๆที่ในบางพื้นที่ไม่จำเป็นต้องมีการปลูกป่าแต่อย่างใดเลย

ข้อความต่อไปนี้คือความเข้าใจผิดอย่างมากในการฟื้นฟูป่าชายเลน !!!

- 1) ป่าชายเลนต้องการน้ำเค็มเท่านั้นในการฟื้นฟูและเจริญเติบโต
- 2) ป่าชายเลนเจริญเติบโตและขยายตัวไปตามแนวชายฝั่งทะเลเท่านั้น
- 3) ป่าชายเลนช่วยทำให้มีพื้นที่ดินเพิ่ม
- 4) ไม้โกงกางเป็นพันธุ์ไม้ที่มีคุณค่าที่สุดของป่าชายเลน
- 5) การเลือกชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ

ขออย่า! ประโยคที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็น ความเข้าใจที่ผิด!!!

“การปลูกป่า” ไม่ใช่เป็นเพียงคำตอบเดียวของการฟื้นฟูป่าชายเลนอีกต่อไป มาร่วมทำงานในแนวทางเดียวกับเรา ในการฟื้นฟูระบบการไหลเวียนของน้ำในป่าชายเลน ซึ่ง เป็นการหัวใจหลักของความสำเร็จที่หมดของการฟื้นฟูนิเวศป่าชายเลนทั้งระบบอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม เทคนิควิธีการของเราได้รับการพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ดังตัวอย่างที่ป่าชายเลนในพื้นที่ ชายฝั่งทะเล ฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่: **Mangrove Action Project** www.mangroveactionproject.org

Lewis Environmental Services, Inc. www.mangroverestoration.com